

"El terror consolida el medi casolà"

Àlex Gorina és el director del Festival Internacional de Cinema Fantàstic de Sitges. Coneix de lluny els monstres i les criatures de la ficció cinematogràfica i assegura a EL TEMPS que el terror ja no fa venir pell de gallina i que Dràcula ha esdevingut un bon veí de barri.

—Per què s'ha decidit a homenatjar enguany la figura de Segundo de Chomón?

—Aquest homenatge és la contribució del Festival Internacional de Cinema Fantàstic de Sitges al centenari del naixement del cinema.

Vaig pensar que la contribució que podia fer-hi havia de ser molt més definitiva i útil que no pas perdre temps i diners en focs d'ençalls. Llavors vam decidir de reivindicar la figura de Segundo de Chomón. És el pioner del cinema fantàstic a l'estat espanyol: un home que surt als llibres, que poca gent coneix, de qui més poca encara ha vist res de les seves pel·lícules, que va ser un dels grans pioners del cinema internacional, d'un nivell i d'una inventiva igual o superior a la de Méliès, paral·lela i, en tot cas, no defensada. I per tant, aquest desconeixement fa que dels set-cents films que va fer, o en què va intervenir, se'n conservin poc més de dos-cents. D'ells, només sis a Catalunya i vuit a Madrid. La resta es troba dispersa pertot arreu del món. A Sitges, projectarem també produccions que no tenen res a veure amb el gènere fantàstic, perquè el festival no pot discriminar obres seves com ara un documental sobre el casament d'Alfons XIII.

És clar que això fa difícil de conèixer, estu-

CARME PUERTOLAS

Àlex Gorina defensa la tria de Segundo de Mochón com a director homenatjat: "És el pioner del cinema fantàstic a l'estat espanyol".

diar, valorar i potenciar la figura de Segundo de Chomón amb un cert rigor. A més, la seva obra és tan disseminada que enlloc del món no hi ha més d'una dotzena de pel·lícules.

La primera cosa a fer és reunir tota la seva producció en un termini de tres anys o quatre, segons el cost i el temps necessaris per a restaurar les pel·lícules. Això, és clar, ens obligarà a investigar i a trobar coses que fins ara es donaven per perdudes.

—*Un homenatge, doncs, que pot anar més enllà de la data estricta del centenari del cinema...*

—Sí, perquè el nostre objectiu és de poder concentrar a la Filmoteca de Catalunya totes les seves pel·lícules encara existents perquè esdevingui el lloc que aplegui la filmografia completa de Chomón. D'aquesta forma, seria una mica com si diguéssim el tresor de la Filmoteca de Catalunya; seria la manera de tenir-ho tot aquí. I això necessita algun element que ho potenciï; per això el festival projectarà enguany una cinquantena de pel·lícules que són el resultat d'una primera selecció.

L'any que ve repetirem l'experiència, amb tant de material o més, perquè la intenció és de repetir l'operació, un any i un altre, fins a obtenir tota l'obra. El festival només demana de presentar-la i la Filmoteca serà el lloc natural de conservar-la.

—*Dins el gènere fantàstic, el terror hi ocupa una parcel·la molt important. Com ha evolucionat al llarg de la història cinematogràfica?*

—Ha evolucionat tant com la velocitat del segle a trencar fronteres i misteris. És a dir, quan comença el cinema, ja hi ha cinema de terror, però llavors el món era un món aïllat, on viatjar no era tan fàcil, on els mites tenien una càrrega espiritual i llegendària d'un asentament cultural molt sòlid; on la ignorància i la manca de cultura tenien un pes real. I és clar, tot el que llavors era terrorífic ara sembla innocent; però cada època té una capacitat de coneixement i de destrucció de mites i de superació permanent.

La religió ha sofert també una evolució paral·lela, és a dir, de la submissió religiosa a l'agnosticisme i a la recuperació, de nou, de l'esperit religiós..., tot de processos constants que influeixen moltíssim en la capacitat d'aterrar i d'aterrar-se.

S'ha constatat que les èpoques de cinema de terror corresponen a moments sociopolítics ben determinats: les grans crisis dels anys 20, els primers anys 30 amb la irrupció del nacional-socialisme; o la por atòmica a

"El nostre objectiu és de poder concentrar a la Filmoteca de Catalunya totes les seves pel·lícules encara existents perquè esdevingui el lloc que aplegui la filmografia completa de Chomón. D'aquesta forma, seria com si diguéssim el tresor de la Filmoteca de Catalunya; seria la manera de tenir-ho tot aquí. I això necessita algun element que ho potenciï".

partir de la Segona Guerra Mundial. I l'última època aniria més vinculada, diguem-ho així, a una mena de neurosi urbana important, també a la fascinació total i absoluta per la violència; és a dir, per tot el que va lligat als *serial killers*.

Evidentment, s'han fet uns salts importants en la manera d'abordar i d'ensenyar allò que fins ara eren coses prohibides. A més, cal tenir en compte que avui dia el món de la informació és dominadíssim pel que abans era una parcel·la molt petita: literalment, la pàgina del *fait divers*. Un tipus de notícia que, a part algun mitjà especialitzat, ocupava espais secundaris de la premsa, però que s'ha acabat convertint informativament en la gran notícia del dia. Tot això es vincula molt clarament a l'evolució del cinema.

—*Però és que això el terror resulta tan subjectiu...*

—És clar, el terror és un gènere que produeix espant, inquietud, suspens... L'horror ja és distint de terror. El terror juga més amb elements religiosos, amb elements mítics absolutament subconscients. L'horror correspon més al que és el *gore* i el *serial killer*. El terror juga amb elements que jo entenc que són més sobrenaturals i l'horror, amb elements absolutament realistes. Aleshores, el que podríem dir és que avui domina molt més el cinema d'horror que no el de terror. Ara, tot això és tan subtil i tan matisable... Depèn de cada espectador, de la seva sensibilitat i de la seva capacitat de reacció.

Un film que m'horroritza i que em fa estar amb els cabells drets és *America*. I a la vegada, és una pel·lícula que, en un moment determinat, no crec que, a ningú, se li acudeixi dir que és una pel·lícula de terror. Per mi és una pel·lícula d'horror. Em produeix una sèrie de reaccions fisiològiques com fer-me venir pell de gallina, fer-me estar amb els cabells drets o, fins i tot, causar-me angoixa. Aquestes reaccions que abans m'hauria produït una pel·lícula de terror clàssic, ara me les produeix un film d'horror social contemporani.

—*I en aquest sentit, el gore ocupa un lloc considerable.*

—Es un subgènere que juga també amb la sensibilitat de l'espectador amb determinats factors, com poden ser l'agressió o el cos humà portats a uns límits que el cinema, per pudor, censura o manca de tradició, no s'havia atrevit a mostrar. El *gore* ha ironitzat sobre l'horror. Però això té uns límits. Una dramàturgia determinada pot evolucionar a mesura que la imaginació pot afegir-hi ingredients i mentre, cinematogràficament, tingui terreny per a experimentar. No és la imatge el que l'ha interessat, sinó el contingut d'aquesta imatge. I el contingut d'aquesta imatge

ge és tan extens com un cos humà o la manera de matar una persona. El cinema *gore* tampoc no ha investigat l'aspecte dramàtic com a narració —potser únicament Peter Jackson amb *Brain Dead*, però va ser com un final de camí—. El *gore* té els dies comptats. Fora de consideracions de qualitat, un cop has obert un cos en canal en tots sentits i pertot arreu, ja està: has matat el tema.

—Aquests darrers temps s'han recuperat grans mites del terror clàssic. Pense, per exemple, en el Dràcula de Francis Ford Coppola.

—Pretendre fer por amb Dràcula avui és una tasca pràcticament impossible, perquè s'ha convertit ja en un company quotidià. El que ha fet Coppola és una revisió del substantiu literari, de l'adjectiu estètic d'aquest personatge. Però els espectadors actuals ja no s'espanten fàcilment. No sé si hi ha gaires títols amb què la gent hagi passat por. *Alien* potser va ser un dels últims títols realment terrorífics. *El silenci dels anyells* produïa por no pas per la situació de la pel·lícula, sinó pel personatge; per la intensitat, la densitat i la interpretació d'Anthony Hopkins. És un terror suggerit, molt més subtil que no pas la violència constatada de *La matanza de Texas*. La gent veu molt clara la inquietud que provoca el diàleg entre Hopkins i Foster amb un vidre al mig. *La matanza de Texas* ha acabat en gresca col·lectiva, en una cosa que fa gràcia però que no atereix ningú, com *Viermes 13* o *Pesadilla en Elm Street*.

La gent no passa por al cinema; ja no es produeix la típica reacció del crit o d'aclucar els ulls, que havia caracteritzat els espectadors de dècades anteriors. El públic en consumeix, li agraden, però no hi ha avui l'espectador fàcilment dominable per la pel·lícula, en aquest sentit. En sabem massa. N'hem vistes massa.

Abans era diferent, tot es veia en pantalla gran, a les fosques, i eres un homenic envoltat d'una gran pel·lícula que a en l'obscuritat et dominava. I en canvi ara l'espectador domina la pel·lícula. La domina per la mida, per la capacitat de parar-la i de fer-ne el que vulgui; amb la llum que hi ha i la distracció, etc. És a dir, tot el ritual i la relació dominant-dominat que hi havia tradicionalment s'ha invertit completament. I encara que sigui en un cinema, ja s'ha trencat. És a dir, la gent ha perdut el respecte a la pel·lícula i, en conseqüència, ja no és gens fàcil que una pel·lícula faci por.

—Aleshores, què hi busca el públic?

—L'espectador de terror, en el fons, és un espectador a qui li agrada de sentir-se segur. Durant una hora i mitja s'ho passa fatal i després es relaxa, perquè aquesta obra té una dimensió determinada que troba el seu final

CARME PUÉRTOLAS

“La gent no passa por al cinema; ja no es produeix la típica reacció del crit o d'aclucar els ulls, que havia caracteritzat els espectadors de dècades anteriors. El públic en consumeix, li agraden, però no hi ha avui l'espectador fàcilment dominable per la pel·lícula, en aquest sentit. En sabem massa. N'hem vistes massa.”

quan s'encenen els llums de la sala. El cinema de terror relativitza la inseguretat i la por quotidiana i serveix sempre de mirall per a descobrir i assegurar que joestic molt bé. Uns dels elements indispensables del gènere és la por de la mort i la frustració terrible de ser capaços de tot, excepte d'evitar una mort no volguda; perquè tot allò que posa en perill la vida abans d'hora és la cosa més greu que pot passar a l'ésser humà.

Per tant, resulta molt divertit de jugar amb el perill, al malson durant el temps que dura la pel·lícula, però sabem perfectament que d'aquí a una hora i mitja els patiments s'hauran acabat.

Al cap i a la fi, tot l'horror informatiu actual i el seu gran èxit és degut a la curiositat; a una curiositat acompanyada, en el fons, d'un sentiment de superioritat: a mi, això no em passa, o em podia haver passat, però he tingut la sort de deslliurar-me'n. Els programes de buscar persones, a banda la il·lusió que fa veure una dona destrossada plorant pel seu

fill, provoquen la sensació que la meua vida és feliç. I en aquest sentit, l'horror i el terror consoliden, en definitiva, el medi casolà. És una manera de veure el que podria ser i que no és. Si la meua vida passa per un despatx, davant les desgràcies presentades pel terror a la gran pantalla, es revaloritza.

—El terror del futur també assegurarà el benestar casolà?

—No puc afirmar res. El que crec és que es recuperaran dos grans temes: la manipulació genètica tornarà amb força; de fet, ja va tornant. El cinema durant cent anys ha previngut sobre el que s'havia de produir més tard. A *Freaks*, aquella barreja de gallina i de dona que va dirigir Tod Browning, anticipava això que ja comença a ocórrer.

L'altra gran perspectiva és la realitat virtual. No sabem fins on pot arribar. Realment, la creació de móns paral·lels proporciona un univers per a explorar que apunta a la possibilitat de perdre contacte amb la realitat física. La realitat virtual és, doncs, una segona creació. Déu o l'evolució natural van crear l'univers amb tota la dimensió física. Ara es va configurant un món paral·lel, imitació d'aquest o no, però que s'endevina terrorífic, inquietant. Enguany el festival té en cartell dues o tres pel·lícules en què la realitat virtual apareix com a protagonista absolut, i tot just som en la pura innocència. Som davant els apunts, més o menys espectaculars, d'un tema que ja fascina i que dominarà el cinema fantàstic dels anys vinents. **Eliseu T. Climent**